

הצעת תכנית לימודים ייחודית:

משפטים וקרימינולוגיה

בהיקף של 5 יח"ל

מנהל בית הספר: יגאל גושן

תוכן העניינים

מספר	הנושא	עמוד
1	רקע וסיבות לפיתוח התוכנית	3
2	ייחודה של התוכנית	4
3	רציונל התוכנית	7
4	מטרות (על ואופרטיביות)	10
5	תוכנית לימודים תלת שנתית – מגמת משפט וקרימינולוגיה (מושגי יסוד)	12
6	אסטרטגיות הוראה ולמידה	32
7	דרכי הערכה	33
8	ביבליוגרפיה	37
9	נספח	41

1: רקע וסיבות לפיתוח התוכנית: משפטים וקרימינולוגיה

לקראת שנת הלימודים הבאה אנו מתכננים לפתוח מסלול לימודי משפטים וקרימינולוגיה בהיקף של 5 יחידות לימוד.

רציונל המסלול יבטא הקניית מונחי יסוד לדיסציפלינות הנ"ל תוך כדי חשיפת התלמידים לטקסטים הבסיסיים ולמושגי היסוד בתורת המשפט, צדק, מוסר, ערכי הדמוקרטיה, זכויות האדם. כל אלה ועוד – נתפסים בעינינו כמושכלות יסוד וכחלק בלתי נפרד מארגז הכלים החינוכי של דור העתיד.

תכנית הלימודים תתבסס על הקשר בין חוק, משפט וקרימינולוגיה. הקרימינולוגיה עוסקת בענישה ובדרכי התמודדות שונות של הקהילה והחברה עם הפשיעה. בתוכנית הלימודים יינתן ביטוי לנושאים כמו: ענישה, התמודדות הקהילה ברובד הפורמאלי, קנס, מאסר וטיפול ושיקום. נושאים אלו נמצאים בליבה של שני הצירים המרכזיים בתוכנית משפטים וקרימינולוגיה. תפקידם להגביר בקרב התלמידים את המודעות לתופעות העבריינות, ולהגדיל את המודעות גם הפאסיבית וגם האקטיבית שלהם, כחלק מהקהילה שמתמודדת השכם וערב עם תופעת העבריינות בכל מופעה.

החיבור בין ההיבט התיאורטי של הנושאים שמייצגת הקרימינולוגיה (סיבות ומופעים של עבריינות) וההיבט הפורמאלי של המשפט והתמודדותו עם העבריינות ייתן לתלמיד ראייה רחבה של התופעה וכלים ביקורתיים להעריך את ההיבטים השונים תוך כדי הבנה של התופעות עצמן ובחינתן באופן מושכל וביקורתי.

למרבת התלמידים זהו הקשר הראשון והמרתק עם ערכי המשפט והצדק.

התוכנית שואפת לטפח ערכי מוסר וכיבוד החוק בחברה דמוקרטית במדינת ישראל לצד טיפוח ערכים ומיומנויות המחזקים אצלם את מחויבותם למרכיבים המרכזיים של מערכת אכיפת החוק בחברה דמוקרטית.

כמו כן התוכנית שואפת לטפח תלמידים בעלי רגישות חברתית, מחויבות למעורבות חברתית ואישית וגילויי אזרחות טובה.

ביה"ס שלנו הוא ביה"ס חדש. עד לפני שנה ביה"ס כקריית חינוך כלל בתוכו 5 חטיבות: 3 חטיבות עליונות ושתי חטיבות ביניים. בקריית החינוך למדו כ- 3000 תלמידים. השנה, ביוזמת אוניברסיטת חיפה, משרד החינוך ועיריית נהריה הוקמו 3 בתי ספר מקיפים נפרדים בעיר נהריה. ביה"ס שלנו הוא ביה"ס רב תחומי למדעים ואמנויות שש שנת. בביה"ס לומדים כ- 1100 תלמידים.

כביה"ס חדש חשוב לנו לבנות תכנית לימודים ייחודית בעלת גישה אוטונומית המתאימה לצרכינו.

בחטיבת הביניים קיים מסלול מצוינות בכיתות ז', ח' ו-ט'.

לראשונה השנה יגיעו בוגרי המסלול לחטיבה העליונה. חשוב לנו להמשיך ולהשביח את לימודיהם של בוגרי החטיבה, לאתגר אותם במסלול לימודים ייחודי זה תוך יצירת גירוי לחשיבה מקורית וגאונות יחידה.

בתקופה זו מסתמנת עלייה בהיקף עבריינות הנוער, תופעת אלימות במשפחה, שחיתות שלטונית, עבריינות מין, אי ציות לחוק ואי לקיחת אחריות על מעשים. תופעות חברתיות אלו הפכו, לצערנו הרב, להיות נורמה שבשגרה ללא תחושת בושה כלשהי.

חשוב לנו לבנות תכנית ייחודית שתשלב בתוכה את שני ההיבטים המרכזיים: הכרה והטמעת חוק המשפט לצד הבנת התנהגויות המוגדרים מבחינה משפטית כסטייה חברתית, שלהם אופי של פגיעה.

2: ייחודה של התוכנית:

ייחודה של התוכנית החדשה מתבטאת בארבעה מרכיבים מרכזיים:
המרכיב הראשון בו מתבטאת ייחודה של התוכנית הוא בהרחבת תכניות בלתי פורמליות הקיימות בבית הספר.

תכנית הלימודים המוצעת לא נבנתה על בסיס תכניות קודמות. בבית הספר לומדים התלמידים את מקצוע האזרחות בהיקף של 2 יחידות לימוד. במסגרת אזרחות פעילה פועלים מיזמים שונים בבית הספר. מטרתם לטפח מנהיגות צעירה בקרב בני הנוער, להטמיע ערכים דמוקרטיים ולהעמיק את המעורבות והתרומה לקהילה.
המיזמים הם: "מנהיגות צעירה", דמוקרטיה אקטיבית, "שיעור אחר" וגישור.

ב"מנהיגות צעירה" משתתפת קבוצת התלמידים המתמקדת בנושאים הקשורים לאתיקה אזרחית ואיכות השלטון. המטרה היא לחנך את התלמידים לדמוקרטיה וערכי איכות השלטון, לטפח מודעות אזרחית ואחריות למעורבות ולשמירה על המרקם הדמוקרטי במדינת ישראל. תלמידי "מנהיגות צעירה" משתתפים בסמינר הנערך בירושלים. במהלך הסמינר מבקרים התלמידים בכנסת ונפגשים עם נבחרי הציבור, כמו כן מתקיימת סדנה בבית המשפט העליון. התלמידים נוכחים במשפט הנערך בזמן אמת ומפנימים את ערכי המשפט גם דרך משפט מבוים.

המיזם "דמוקרטיה אקטיבית" פועל בבית הספר מזה שנתיים, פרי יוזמתו של המנהל לפדגוגיה ברשת עמל. התכנית מתמקדת בנושא: "האלימות בחברה הישראלית". התכנית הועברה לכמאה תלמידים מ-26 בתי ספר תיכוניים של רשת עמל. משתתפים: יהודים, ערבים, בדווים, דרוזים וכו'. זוהי תכנית רב-תרבותית. בבית הספר שלנו השתתפו כ-30 תלמידים. התלמידים השתתפו בסדנאות בנושאים שונים. סדנאות אלו הועברו על ידי עובדת סוציאלית קלינית המטפלת בנוער אלים, פרקליט פלילי שסיפר על בעיית ההגנה המשפטית לנוער אלים, פסיכולוגית שעסקה בניית תחושה וגילויי אלימות באמצעות ציורי ילדים.

מיזם "שיעור אחר": השנה הוחלט להרחיב את התכניות שעוסקות בהטמעת ערכי הדמוקרטיה, המשפט, החוק והצדק באמצעות הרצאות וסדנאות חווייתיות שיועברו על ידי משפטנים, עובדים סוציאליים ושוטרים. תלמידי כיתות י"א וי"ב ייחשפו למיזם זה. התכנית בנויה סביב התלמיד. הסדנאות וההרצאות תאפשרנה פיתוח החשיבה הלוגית, ותחושת מחויבות לרעיונות החוק.

גישור: במשך ארבע שנים פעלה בבית הספר תכנית "גישור" לכתות ח' ביוזמה וליווי יועצי בית הספר. קבוצת התלמידים עברה סדנה להכשרתם כמנחים ומובילים של התכנית. התלמידים טיפלו באירועי אלימות שהתרחשו בבית הספר.

השנה בכוונתנו להרחיב את נושא הגישור באמצעות הקמת קבוצת תלמידים מכתות י'. קבוצה זו, בשיתוף עם היועצים, רכזת השכבה ונציגי המחנכים יהוו פורום גישור בית ספרי שיטפל בקונפליקטים הקשורים לבעיות משמעת, אירועי אלימות, נגע הסמים וכו'. בדרך זו נשפר את האקלים הבית ספרי.

היוזמה להרחיב מיזמים אלו נולדה מתוך המחשבה שחינוך לערכים של משפט, צדק, חוק ודמוקרטיה צריכים להתחיל בבית הספר, וזאת על מנת לחזק את תפישת שלטון החוק והמחויבויות לערכים הנגזרים מהמשפט בקרב החברה הישראלית.

המיזמים מקנים לתלמידים מושגי יסוד במשפט ובקרימינולוגיה וממחישה להם בדרך חווייתית את רעיונות המשפט וחשיבותם בחברה.

בעקבות הצלחת המיזמים לאורך שש שנים החלטנו לפתח תכנית לימודים ייחודית המאפשרת הבנה וניתוח אירועים משפטיים בצורה מושכלת ולהתמקד בשני צדי המטבע: הכרת החוק והמשפט במדינת ישראל מחד והבנת התנהגות חברתית ואישית שמניעה את האדם לבצע עבירות הנתפסות בסטייה חברתית מאידך.

המרכיב השני בו מתבטאת הייחודיות הוא בתכני ההוראה.

התוכנית מתייחסת בהרחבה לתחום המשפט הפלילי מחד ולנושא עבריינות נוער מאידך.

ממדי הפשיעה בקרב הנוער הולכים וגדלים הן בחברה והן בתוך המערכת החינוכית. ייחודה של התוכנית מבחינת תכניה מודגשת בהזדמנות המאפשרת לתלמידים לזהות תופעות אלה על השלכותיהן המשפטיות, החברתיות והרגשיות, להרתיע עליהן בזמן, לבקש עזרה ללא תחושת חשש. כמו כן, התלמידים יכירו חלופות התנהגותיות לפתרון מצבים שעשויים להוביל אותם לאלימות.

המרכיב השלישי בו מתבטאת ייחודיותה של התוכנית הוא באסטרטגיות הלמידה וההוראה.

במהלך הלימודים התלמידים יסיירו בבתי המשפט, בבתי הכלא, במוסד לעבריינים צעירים ("גלעם") וכדומה. כמו כן ייפגשו התלמידים עם קציני שירות בתי הסוהר, שופט בית משפט לנוער, עובד חבורת רחוב ואנשי מקצוע נוספים. במילים אחרות הלימודים ייערכו בצורה חווייתית תוך היכרות עם השטח.

לדוגמה: בסיוור במוסד לעבריינים צעירים ייבדקו התלמידים את תנאי המחיה של השוהים שם, התלמיד יפתח רגישות ודאגה לזכויות העבריין, ינהל דיון בניגוע לשיקולי הענישה השונים בין עבריין קטין לעבריין בוגר. כמו כן יפתח גישה ביקורתית כלפי בתי המשפט בשאלה איך בתי המשפט מפרשים את החקיקה ביחס לבני הנוער לעומת מבוגרים (פסיקה)?

המרכיב הרביעי מתבטא בדרכי הוראה, למידה והערכה: ניתוח אירועים, מטלות ביצוע, משחקי תפקיד ובניית תכנית מניעה.

פיתוח מיומנויות חשיבה גבוהות בא לידי ביטוי בכתיבת תכנית מניעה הדורשת רמה של יישום, ניתוח וסינתזה.

לדוגמה: דגם חילופי לשיטת מאסר, עריכת רפלקציה וכו'. בכך תהפוך התוכנית לרלוונטית יותר לחיי התלמידים ותאפשר להם לפתח מיומנויות חשיבה גבוהות שמקדמות אותם לקראת התמודדות בחייהם הבוגרים.

כותבי התכנית ומשתתפיה:

א. רשימת המשתתפים בכתיבת התכנית ותכנונה:

עו"ד דוד כרמלי ת.ז. 024667602

בוגר משפטים ב"שערי משפט", הוד השרון
סיים לימודיו בשנת 1997.

תחום התמחות: משפט מנהלי ואזרחי.

עובד במשרד עו"ד זכי כמאל העוסק בתחום האזרחי, המנהלי והפלילי.

ארז שטרייפולר ת.ז. 057384570

השכלה: B.A. בחוגים: ייעוץ חינוכי, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה.

M.A. בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת תל אביב. סיים בשנת

2000.

מורה למדעי החברה ואזרחות. מלמד בבית הספר משנת 1989.

תעודת הוראה במדעי החברה ואזרחות.

עו"ד מור גושן הסניס ת.ז. 032757312

השכלה: בוגרת משפטים, תואר ראשון ושני באוניברסיטת חיפה.

עוסקת במשפט האזרחי כ- 7 שנים, עובדת בבית המשפט השלום בחיפה.

עוזרת משפטנית של השופטת ישראלה קראי גירון.

ב. צוות המומחים שסייעו בפיתוח התכנית:

עו"ד עדינה וייל ת.ז. 54074588

בוגרת האוניברסיטה העברית בירושלים (סיימה ב- 1978)

עוסקת בתחום המשפט למעלה מ- 30 שנה.

עוסקת בתחומי אכיפת חייבים, לרבות דיני בנקאות, פשיטת רגל ומשפט מסחרי.

בעבר שמשה פרקליטה צבאית.

ד"ר חגית תורג'מן

ראש החוג לקרימינולוגיה במכללה האקדמית גליל מערבי בחסות אוניברסיטת

בר-אילן.

התמחות אצל פרופ' יובל וולף.

ג. נותני החסות לתוכנית החדשה:

1. אוניברסיטת חיפה, הפקולטה למשפטים. ד"ר אמנון רייכמן (בתחום המשפט)

2. המכללה האקדמית גליל מערבי בחסות אוניברסיטת בר-אילן. ד"ר חגית תורג'מן

(קרימינולוגיה)

3: רציונל התוכנית

א. צורכי התלמידים

בית הספר הרב תחומי למדעים ואומנויות שוכן בצפונה של העיר נהריה.

בית הספר הוקם בשנת 1982 כקרית חינוך הכוללת בתוכה חמש חטיבות (שתי חטיבות עליונות, חטיבה טכנולוגית ושתי חטיבות ביניים). בית הספר מנה כשלושת אלפים תלמידים.

בית הספר עבר רפורמה. בית הספר הופרד לשני בתי ספר שש שנתיים. כיום בית הספר שלנו מונה כ-1100 תלמידים.

בחטיבה העליונה, בנוסף למקצועות הליבה, קיימות המגמות הבאות: תעשייה וניהול, עיצוב גרפי, הנדסת תוכנה. ומקצועות מוגברים בהיקף של 5 יחידות לימוד: תיאטרון, פיסיקה, כימיה, ביולוגיה, גיאוגרפיה, ערבית, צרפתית ורוסית.

למרות אופיו העיוני- מדעי ואומנותי של בית הספר לא קיימת בו מגמת מדעי החברה: סוציולוגיה ופסיכולוגיה.

מסיבה זו חשוב לנו להפעיל תוכנית ייחודית: משפטים וקרימינולוגיה בהיקף של 5 יחידות לימוד.

הקרימינולוגיה משלבת בתוכה היבטים סוציולוגיים ופסיכולוגיים.

בחטיבת הביניים ישנן שלוש כיתות מצוינות: בשכבות גיל ז', ח' וט'. אנו מקווים כי בשנה הבאה ישולבו תלמידי מצוינות במסלול החדש, המטרה להשביח את הלימודים וההוראה בבית הספר.

ב. הלימה לחזון החינוכי של בית הספר

בית הספר מעמיד לעצמו יעדים פדגוגיים וערכיים כגון:

- הטמעת ערכי הדמוקרטיה, כבוד הדדי, סובלנות, שיוויון, קבלת האחר והשונה.
- טיפוח המעורבות והתרומה לקהילה- אזרחות פעילה.
- טיפוח המצוינות והשבחת ההוראה בבית הספר.

אנו מצפים כי התכנים שיילמדו במסגרת התוכנית החדשה יותאמו להשגת יעדים אלו. בהתאם לכך יירכשו התלמידים הבנה והעמקה של מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים לעולם המשפט בכלל ולעבריינות נוער בפרט. התלמידים יגבשו עמדה חיובית כלפי מערכת אכיפת החוק ולמעשה ייפכו לאזרחים איכותיים יותר במדינת ישראל.

ג. תחום הדעת וארגונו: במשפטים וקרימינולוגיה

מטרת לימודי מגמת משפט וקרימינולוגיה היא להפגיש את התלמידים עם עולם התוכן המשפטי כדי שיוכלו להבין את היקף השפעתו של המשפט על החיים היומיומיים של כל אזרח בישראל ובכלל זה התלימוד עצמו, את האופן בו מארגן המשפט את החיים החברתיים-כלכליים בישראל, את האופן בו הוא מכווין את התנהגותם של הפרטים בחברה ואת השימוש שנעשה ושיכול להיעשות בכלים שהמשפט מספק כדי להשפיע על ההתנהגות האזרחית והתנהלות השלטונית בישראל.

ההנחה היא שהתלמידים אינם מודעים לנוכחות המשמעותית של המשפט בחייהם כיום מחד ולאופן בו יכול המשפט להוות עבורם כלי לשינוי חברתי מאידך. לפיכך מטרת לימודי התוכנית היא לחשוף את התלמידים לעולם תוכן זה, כדי שיהווה עבורם כלי לניתוח והבנת המציאות מחד וכלי באמצעותו יוכלו להשפיע על ההתנהגות שלהם ושל חבריהם מאידך.

תוך הבנת תחולתו של המשפט על מגוון תחומי החיים של התלמיד, מבקשת התוכנית להתמקד בין יתר תחומי המשפט הנלמדים, בתחום המשפט הפילי ודיני העונשין, הן משום חשיבות היתר של המשפט הפילי בהסדרת החיים החברתיים, הן משום זיהוי בעיה הולכת וגוברת של התנהגות 'פילית' של בני נוער בסביבתם הקרובה, מבלי שאלו נותנים את הדעת בדבר הפיליות של התנהגותם, והן משום הנגישות האינטואיטיבית יותר של הציבור שאינו משפטן, ובכלל זה התלמידים, לתחום המשפט הפילי באופן המקל על הוראתו.

כדי לחבר את תכנית הלימודים לעולם התוכן של התלמידים ולהפכה למשמעותית ובת יישום עבורם, מבקשת תכנית הלימודים להתמקד הן בתכנים המשפטיים והן בתכנים הרלוונטיים לתחום הקרימינולוגיה בעבריינות נוער, בסוגי עבריינות המופנים כלפי בני נוער ובתחומי משפט שיש בהם משום נגיעה ממשית בחיי היומיום של התלמידים.

לפיכך בחרנו לעסוק במסגרת התוכנית בתחומי המשפט הפילי בדגש על עבריינות הרלוונטית לבני נוער, דיני עבודת נוער, זכויות אדם ואזרח במסגרת לימודי המשפט החוקתי, היחס בין התלמיד לרשויות השלטון במסגרת לימודי המשפט המנהלי ועבירות הנוגעות לתחום לשון הרע.

בראשית הלימודים נעמוד על יסודות המשפט ומושגי היסוד החיוניים להבנת עולם התוכן המשפטי. במסגרת פרק לימודים זה נעמוד על ההבחנה בין תחומי המשפט הפרטי (=אזרחי: חוזים, נזיקין, עבודה, משפחה וכו') לבין תחומי המשפט הציבורי (פילי, חוקתי, מנהלי, מסים).

בשנת הלימודים הראשונה (כתה י') נעסוק בתחום המשפט הפילי, על עקרונותיו ואופן יישומו, תוך התמקדות ב-3 סוגי עבירות הרלוונטיות לבני נוער: עבירות המתה, עבירות סמים ועבירות מין.

תכני הלימודים בעולם התוכן של הקרימינולוגיה יקבילו במידת האפשר לרצף הנלמד במסגרת התחום הפילי בחטיבת המשפט ויבקשו ליתן השלמה תיאורטית והבנת המרחב החברתי בו מצוי המשפט, ככל שהוא נוגע לתחום העבריינות והעונשין.

בשנת הלימודים השנייה (כתה י"א) נמשיך בלימודי התחום הציבורי במסגרת לימודי המשפט המנהלי והחוקתי, תוך הבנת זכויות האדם והאזרח המוגנות במסגרת המשפט וחובות רשויות השלטון ליישם בפועל זכויות אלה במסגרת פעולתן ואופן הפעלת סמכותן ביחסים מול האזרח.

לאחר מכן נעבור ללמוד את תחומי המשפט הפרטי, המסדיר יחסים שבין שני פרטים בחברה, במסגרתם נעמוד על תחומי המשפט הפרטי הרלוונטיים לבני נוער: דיני עבודת נוער, לרבות הבנת בסיסית של תחום החוזים וכן דיני לשון הרע התופסים למעשה חלק משמעותי בחיים היומיומיים של התלמידים עם סביבתם במסגרת היחסים מול המורים בבית הספר, בשיח המתקיים במרחב האינטרנטי (פייסבוק, טוקבקים וכו') וביחסים מול בני גילם.

בכתה י"ב נבקש להתבונן מבט-על לגבי המשפט, ונדון בסוגיית הקשר שבין ערכים, צדק ומוסר לבין המשפט ולגבי תפקידו החברתי של בית המשפט במתח שבין היותו משקף ערכים ובין מחנך לערכים וכהשלכה מכך הכרעה לגבי אופיו הנדרש של בית המשפט (אקטיבי, פאסיבי וכו').

תחום הקרימינולוגיה נבחר על מנת להוות עולם תוכן המשלים את תכנית הלימודים. מטרת תחום זה הם: לשמש רקע סוציולוגי להבנת תופעת העבריינות ודרכי ההתמודדות של החברה עם גילוי

עבריינות. לספק את ההצדקות התיאורטיות החוץ משפטיות לאופן הטיפול של המשפט בעבריינים ולקבוע אמות מידה נורמטיביות לבחינת ההצלחה של המשפט.

נושאי הלימוד בקרימינולוגיה מבססים בתחילה רקע תיאורטי להבנת תופעת הסטייה והעבריינות. בתחילה נלמד תיאוריות המסבירות תופעות אלו (ביולוגיות, פסיכולוגיות, וסוציולוגיות) לצד הסבר של התיאוריות ניתן את הדעת גם למיקומן ברצף ההיסטורי של התפתחות הדיסציפלינה הקרימינולוגית. לאחר מכן נעסוק במופעי הסטייה העבריינית, העבריינות לסוגיה עבריינות נוער, עבריינות נשית לעומת גברית ועוד. מופעים אלה ידגימו לנו כיצד באים לידי ביטוי ההתנהגויות העברייניות בחברה. מה הנזקים שלהן והמשמעויות החברתיות שלהן בקרב הקהילה.

בהמשך תכנית הלימודים נעסוק בסקירה של התמודדות עם הפשע דרך הכרות ראשונית עם מערכת השיטור, מבנה המערכת ומקומה במדינה הדמוקרטית. כאן נעסוק גם בדילמות בהן עומדת מערכת השיטור במדינה דמוקרטית. כל זאת כדי להפנים בתלמיד תפיסה ערכית של המערכת האוכפת את החוק במדינה ולתת לו כלים להבין אותה, תוך כדי למידה של חומרים תיאורטיים והכרות דרך מפגשים עם אנשים לובשי מדים וסיורים במתקנים של המשטרה.

את השנה הראשונה נסיים בפרקים נבחרים בתורת הענישה החל במושג "העונש" והדרכים המקובלות להענישה בחברות מסורתיות ובחברה המודרנית. הנושא יימשך גם בתחילת השנה השנייה (בכיתה י"ב) כאשר הדגש הוא על סוגי עונשים, וחלופות מאסר. לצורך הכרות עם התפיסות השונות במטרות הענישה וגישות חדשות בשיקום וטיפול נעסוק גם בחלופות מאסר ואלטרנטיבות להענישה ושיקום. בחלק זה יערכו התלמידים סיור בבית כלא לצורך הכרות עם התופעה בדרך לא אמצעית.

בשנה האחרונה נסיים בנושא ויקטימולוגיה כלומר נעסוק בקורבנות של מעשה הפשיעה: במעמד הקורבן, בנשים ונוער כקורבנות וביחס המערכת לקורבנות הפשיעה. בחלק זה יסיירו התלמידים במוסד עברייני נוער ובמפגש עם שופט נוער.

מיד עם סיום לימוד התכנים העיוניים, נבקש במהלך כיתה י"ב להוציא לפועל את הידע שנרכש במסגרת התוכנית בדרך של עבודת גמר המשלבת היבטים של משפט וקרימינולוגיה. במסגרת פרק לימודים זה נעמוד על דרישות תכניות ודרישות טכניות מכתבת עבודת גמר, נבקש ליצור קבוצות עמיתים המאירות ומעירות לתלמידים על עבודתם וביצועה ונלווה את התלמידים בין אם בקבוצה ובין אם באופן פרטני לקראת משימת כתיבת עבודת הגמר.

ד. צורכי המורה ובית הספר

שני מורים יילמדו את התוכנית החדשה:

עורך דין דודו כרמלי יילמד משפטים בהיקף של 3 יח"ל.

עו"ד כרמלי בעל תואר ראשון במשפטים, "שערי משפט", הוד השרון.

עו"ד כרמלי שותף מלא בבניית התוכנית החדשה.

ארז שטרייפער, מורה בבית ספרנו. בעל תואר ראשון ביעוץ חינוכי, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה. תואר שני בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה. כמו כן בעל תעודת הוראה וניסיון בהוראה.

בבית הספר מלמדים כמאה מורים. השינוי עורר התלהבות ורצון עז להכניס תוכניות ייחודיות בבית הספר זו הפעם הראשונה ויוצר אווירה של התחדשות ומוטיבציה.

4. מטרות:

מטרות העל של התוכנית:

- 1) הקניית מונחי יסוד של שני תחומי הדעת: משפטים וקרימינולוגיה.
- 2) פיתוח היכולת להתמודד עם סוגיות שונות הקשורות בשלטון החוק, לאור הבנת תהליכים התנהגותיים היוצרים קרקע לתופעות פשיעה ועבריינות (סטייה חברתית).
- 3) פיתוח ראייה ביקורתית להבנת מאפייני הגופים העוסקים באכיפת החוק. (משפטנים מסבירים את החוק וקרימינולוגים מסבירים את ההתנהגות הגורמת להפרת החוק).
- 4) הקניית ידע, כלים ומיומנויות על מנת לחקור ולנתח את החוק ואת הסטיות החברתיות (תחום המשפט הפלילי ודיני עונשין)
- 5) יצירת מעורבות קהילתית וחברתית פעילה של התלמידים הן בתחום בית הספר והן בקהילה ("אזרחות פעילה", "למידה אקטיבית"), טיפוח הרגישות החברתית וגילוי אזרחות טובה.

המטרות האופרטיביות של התוכנית:

א. מטרות בתחום הקוגניטיבי

- 1) התלמיד יכיר ויפנים מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים לעולם המשפט ולתופעת העבריינות.
- 2) התלמיד יבין את מערכת אכיפת החוק בישראל.
- 3) התלמיד ידע לכבד את החוק ויבין כי החוק נועד בכדי ליצור איכות חיים טובה יותר בקהילה ובמדינה למענו ולמען סביבתו.
- 4) התלמיד יבין שעולם המשפט יוצר את הסדר החברתי ומכוון את ההתנהגות האזרחית.
- 5) התלמיד ידע לקשר בין תחומי הדעת אותם יילמד: משפטים וקרימינולוגיה.
- 6) התלמיד יוכל ליישם ולהבין אירועים אקטואליים הקשורים לנושאים הנלמדים.
- 7) הבנת מאפיינים של אוכלוסיות שונות, בהן הוא אינו נתקל בדרך קבע, או שאינו מכיר באופן אישי.
- 8) הקניית יכולת ניתוח תופעות, אירועי פשיעה מתוך ראייה ביקורתית על סמך הסוגיות שלמד.
- 9) יכולת זיהוי עבריינות בסביבתו הקרובה (למשל בפייסבוק).
- 10) התלמיד יבין את מהות בתי המשפט לסוגיהם השונים ואת מהות בתי הכלא תוך כדי למידה אקטיבית (סיורים ומפגשים עם בעלי תפקידים שונים)

11) התלמיד יציע דרכים חלופיות לענישה.

התלמיד ידע להשתמש בידע מתחומי הדעת השוני על מנת לכתוב עבודת גמר.

12) התלמיד יילמד לזהות בעיה ויציע שינוי במסגרת "אזרחות פעילה", עידוד לאזרחות אקטיבית: מעורבת ותרומה לקהילה ולחברה.

13) הלומדים יעריכו את שיקול הדעת של השופטים ויביעו את דעתם על הכרעותיהם בפסקי הדין השונים.

ב. מטרות בפיתוח רמות חשיבה גבוהות:

1) יכולת ניתוח השוואתי למשל: בין המשפט העברי (על פי מקורות תלמודיים) לבין מערכת המשפט במדינת ישראל.

2) התלמיד יידע להבדיל בין סוגי ההגנות השונות (סנגור, קטגור).

3) מיומנות הסקת מסקנות.

4) פיתוח יכולת טיעון דרך משחקי סימולציה (השוואה + יישום).

5) יישום ערכי החוק והמשפט דרך אירועים ופסקי דין אקטואליים.

6) טיפוח גישור ליישוב סכסוכים באמצעות צד שלישי ניטרלי בחיי היום יום בכלל ובבית הספר בפרט על מנת למנוע אלימות.

7) פיתוח חשיבה אנליטית- השוואתית דרך חשיפה לאירועים ופסקי דין.

ג. מטרות בתחום הרגשי- ערכי:

1) התלמיד יגבש עמדה חיובית כלפי הקהילה והמדינה בה הוא חי.

2) התלמיד יגבש עמדה חיובית כלפי שלטון החוק במדינת ישראל.

3) התלמיד ייפתח סבלנות וסובלנות כלפי אוכלוסיות שונות בחברה.

4) התלמיד יגלה עניין ומוטיבציה ביצירת "אקלים בטוח" ושמירה על החוק בבית הספר ובקהילה על מנת לשפר את איכות חייו וחי סביבתו.

ד. מטרות בתחום רכישת מיומנויות:

1) התלמיד ינתח אירועים, פסקי דין, תהליכים חברתיים.

2) התלמיד ידע לנתח מאמרים, סרטים הקשורים לתחום הדעת בהתאם לסוגיות שיילמד.

3) התלמיד ייפתח יכולת אוטודידקטית אשר תאפשר לו בעתיד מיומנויות למידה עצמאיות לקראת לימודי המשך באקדמיה.

4) התלמיד ייפתח מיומנויות ביקורת על החוק והמשפט ועל תהליכים חברתיים.

5) התלמיד ידע להיעזר במקורות ביבליוגרפים שונים: ספרות עזר מדעית, אינטרנט, עיתונות ותקשורת.

6) התלמיד יידע לכתוב ולערוך דוח סיום (בתי משפט ובתי כלא).

7) התלמיד ידע לכתוב עבודת גמר בסיום לימודיו.

5. תוכנית לימודים תלת שנתית – מגמת משפט וקרימינולוגיה

תוכנית הלימודים במשפטים וקרימינולוגיה תהווה 5 יחידות לימוד.

כל יחידה 90 ש"ש.

משפטים: 3 יחידות לימוד.

בכתה י"א ייגשו התלמידים לבחינת בגרות בהיקף של 2 יח"ל.

בכתה י"ב ייגשו עבודת חקר בהיקף של יחידה נוספת.

קרימינולוגיה: 2 יחידות לימוד.

הפרק יילמד בכתה י"א וי"ב בלבד, כאשר בסוף כתה י"ב ייגשו לבחינת

בגרות בהיקף של 2 יח"ל.

להלן נציג את תוכנית הלימודים המפורטת לשלוש השנים בשני הפרקים הנ"ל:

המשפט:

תוכנית לימודים כתה י':

פרק א. מושגי יסוד ויסודות שיטת המשפט הישראלית

שעות לימוד	מקורות	נושא
3		מבוא: למה משפט? היקף תחולתו של המשפט
2	* י' אדרעי, לקראת לימודי משפטים * יעקב צמח, הרשות השופטת בישראל	גלגולה ההיסטורי של שיטת המשפט הישראלי (משפט עותומאני, משפט מנדטורי, משפט ישראלי)
2	* חוק יסודות המשפט * ע"א 506/88 יעל שפר	מקורות המשפט הישראלי (חקיקה, פסיקה, נוהג, משפט)

	* ד"נ 40/80 קניג נ' כהן * מקראה שתחובר על ידינו ובו יסוכמו מקורות המשפט, תוך הסבר מפורט לעניין מקורות המשפט הישראלי בצירוף פסיקה.	בינ"ל, מוסר וצדק)
4	1. חוק יסודות המשפט, תש"ם 1980. 2. ע"א 506/88 שפר נ', מדינת ישראל מ"ח, (1) 87. 3. ד"נ 40/80 קניג נ' כהן פד"י ל"ו (3) 701. 4. מקומו של המשפט העברי במדינת ישראל, אשר מעוז הפרקליט, מ 53 תשנ"א, 5. מדוע לנו משפט עברי, אריה אדרעי, עיוני משפט כ"ה 467. 6. חוברת שתוכן על ידינו, במסגרתה נסביר את הבדלי הגישות בין ה"ה המשנה לנשיא (בדימוס) כבוד השופט מנחם אלון לבין הנשיא (בדימוס) השופט אהרון ברק.	היחס בין משפט ישראלי למשפט עברי
2	קלזן 2. החוקה הגרמנית 3. חוקי יסוד בארץ 4. החוקה האמריקאית 5. חוקת סינגפור 6. חוקת תורכיה.	פירמידת נורמות ומוסדות במשפט הישראלי: מבנה משפטי בשיטה דמוקרטית
4	1. חוק בתי המשפט (נוסח משולב) (התשמ"ד 1984). 2. חוק בית משפט לעניינים מינהליים התש"ס 2000. 3. חוק שיפוט בתי דין רבניים התשי"ג 1953. 4. חוק בית משפט לענייני משפחה התשנ"ה 1995. 5. חוק בתי דין מינהליים התשנ"ב 1992. 6. חוק בתי הדין לעבודה התשכ"ט 1969. חוברת שתוכן על ידינו ותסביר את ההבדלים בין בתי המשפט השונים, כיון שהחומר	מערכת בתי המשפט בישראל (בתי משפט רגילים, בתי משפט מיוחדים, בתי דין, סמכויות)

	הביבליוגרפי רב ביותר.	
3	א. חוק העונשין התשל"ז 1977, ב. חוק בתי משפט לעניינים מינהליים התש"ס 2000, ג. חוק סדר הדין הפלילי התשמ"ב 1982, ד. תקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד 1984, ה. חוק החברות התשנ"ט 1999, ו. חוק ניירות ערך התשכ"ח 1968, ז. חוק יסוד השפיטה	ענפי משפט מרכזיים: משפט פרטי מול משפט ציבורי הבחנה בין משפט אזרחי לבין משפט פלילי/מינהלי/חוקתי לעניין שחקנים, דין מהותי וכללי הפעלה
20 שעות		סה"כ

פרק ב'. משפט פלילי

שעות לימוד	מקורות	נושא
2	ש"ז פלר, יסודות בדיני עונשין.	עקרונות המשפט הפלילי
4	חוק סדר הדין הפלילי תשמ"ב, 1982. חוק העונשין התשל"ז 1977, 2. חוק סדר הדין הפלילי התשמ"ב 1982, 3. חוק הסנגוריה הציבורית התשנ"ו 1995, 4. חוק בתי המשפט (נוסח משולב) התשמ"ד 1984, 5. חוק סדר הדין הפלילי (אכיפה ומעצרים) התשנ"ו 1996, 6. פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) התשכ"ט 1969	שלבי ההליך הפלילי ושחקנים בו (המדינה כמאשימה, סנגוריה פרטית וציבורית, השופט)
4	חוק העונשין התשל"ז, חלק מקדמי.	יסוד עובדתי מעשה, נסיבות, תוצאה, מחדל
8	חוק העונשין חלק מקדמי, סע' 19-21.	יסוד נפשי כוונה, מודעות, פזיזות, זדון
2	סע' 25-28 לחוק העונשין.	עבירת ניסיון
12	ע"פ 4675/97 רוזוב נ' מד"י פד"י נ"ג 4 (337).	סייגים לאחריות פלילית (שכרות, אי שפיות, העדר שליטה)
10	1. ע"פ 2454/02 טיקמן נ' מד"י [לא פורסם].	הגנות במשפט הפלילי

	<p>2. ע"פ 8220/02 ברוכים נ' מד"י פד"י נ"ח 5 (724).</p> <p>3. ע"פ 5031/01 פלונית מד"י פד"י נ"ד 6 (625).</p> <p>4. ע"פ 298/88 טויטו נ' מד"י פד"י מ"ד 1 (151).</p> <p>5. ע"פ 3920/00 חסוס נ' מד"י פד"י נ"ז 2 (1).</p>	<p>צורך, הגנה עצמית, כורח, מן הצדק, הגנת בית מגורים</p>
7	<p>1. סע' 298-311 לחוק העונשין.</p> <p>2. ע"א 3071/92 מוריס אזואלוס פד"י נ 2 (573).</p> <p>3. ד"נ 15/64 מרדכי בש נ' היועמ"ש פ"ד י"ט 1 (309).</p> <p>4. ע"פ 6353/94 כרמלה בוחבוט נ' מד"י פד"י מ"ט 3 (647).</p>	<p>עבירות המתה</p>
7	<p>1. פקודת הסמים המסוכנים (נוסח חדש) תשל"ג, 1973.</p> <p>2. ע"פ 1345/08 איסטחרוב נ' מד"י [לא פורסם].</p> <p>3. ע"פ 550/99 פדלון נ' מד"י [לא פורסם].</p>	<p>עבירות סמים (ייצור, החזקה, שימוש, סחר, הדחת קטינים)</p>
10	<p>1. חוק למניעת הטרדה מינית תשנ"ח, 1998.</p> <p>2. בג"צ 1284/99 ניר גלילי.</p> <p>3. ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ' אופיר בארי פד"י מ"ח 1 (302) (האונס בשמרת).</p> <p>4. פ' 5461/06 [שלום תל אביב] מדינת ישראל נ' חיים רמון.</p> <p>5. בג"ץ 1284/99 פלונית נ' הרמטכ"ל פד"י נ"ג 2 (62).</p>	<p>עבירות מין (הטרדה מינית, מעשה מגונה, אינוס)</p>
3	<p>חוק זכויות נפגעי עבירה.</p>	<p>שחקנים במשפט הפלילי – ב'</p>

		(בתי מעצר, בתי סוהר, שרות המבחן, נפגעי עבירה)
4		סיוור בבית משפט לנוער
74 שעות		סה"כ

סך הכול שעות לכתה י': 94 שעות.

ביבליוגרפיה נוספת הקשורה בענישה פלילית: 1. יעקב בזק הענישה הפלילית. 2. חוברת שתוכן על ידינו ובה יוסברו את עקרונות הענישה הפלילית .

תוכנית לימודים כתה י"א

פרק ג'. משפט חוקתי

שעות לימוד	מקורות	נושא
6	סדנאות והרצאות שיועברו על ידי "שיעור אחר". (ראה פירוט בייחודיות התכנית) חוברת בית הספר שתסכם את הנושא	עקרונות המשפט החוקתי (כללים מול עקרונות, חוקה וחוקי יסוד, מדינה יהודית ודמוקרטית)
1	הרצאות וסדנאות על ידי משפטים. 1. 546/04 עיריית ירושלים נ' שירותי בריאות כללית 2. בג"ץ 4615/10, בג"ץ 10017/09 קרן דולב נ' משרד הבריאות 3. בג"ץ 2605/05 מרכז למשפט ועסקים נ' שר האוצר.	תפקידו של בית המשפט בנושאים חוקתיים
2	1. אהרון ברק, המהפכה החוקתית בת מצווה משפט ועסקים א' 3 תשס"ד 2004 . 2. אהרון ברק הקונסטיטוציונליזציה של מערכת המשפט בעקבות חוקי-היסוד והשלכותיה על המשפט הפלילי (המהותי) והדיוני מחקרי משפט יג, תשנ"ו – 1996 3. יוסף מ' אדרעי מהפכה חוקתית האמנם?? משפט וממשל ג 453, תשנ"ו	המהפכה החוקתית
6	ע' שפירא, המעמד החוקתי של זכויות הפרט	זכויות מוגנות

		חופש ביטוי, זכות להפגין, חופש דת, שוויון,
6	<p>חוק יסוד כבוד האדם וחירותו</p> <p>1. פס"ד שוחרי גילת</p> <p>2. פס"ד אליס מילר</p> <p>3. פס"ד דנילביץ</p> <p>4. פס"ד גנימאת</p>	הזכות לכבוד והיקפה
1	<p>1. בג"ץ 1635/90 זרז'בסקי נ' ראש הממשלה.</p> <p>2. בג"ץ 179/82 רסלר נ' שר הבטחון</p> <p>3. י"ש צמח זכות העמידה של משלם המיסים משפטים ד 611, תשל"ג</p> <p>4. בג"ץ 5188/09 התאחדות הקבלנים נ' מדינת ישראל</p>	בג"צ – שפיטות זכות עמידה
2	<p>1. חוק יסוד: השפיטה.</p> <p>2. חוק בית משפט לעניינים מנהליים התש"ס 2000</p> <p>3. חוק בתי דין מנהליים התשנ"ב 1992].</p>	בג"צ – עילות תקיפה וסעדים
8		סיוור בית משפט עליון
32 שעות		סה"כ

פרק ד. משפט מינהלי

שעות לימוד	מקורות	נושא
2	זמיר, הסמכות המינהלית, 125-129	סמכויות של רשויות מינהל
1	בג"צ 297/82 ברגר	החובה להפעיל סמכות ועצמאות שיקול הדעת
4	חוברת שתוצא על ידינו ובו נסכם את הדברים החשובים בנושא. לאור העובדה כי כמות החומר בנושא היא רבה	חובת המינהל בהפעלת שיקול הדעת: כללי צדק טבעי – זכות טיעון, איסור משוא פנים, איסור ניגוד עניינים, מתן החלטה במועד
1	בג"צ 6177/92 אייזנברג	הפעלת סמכות תוך סבירות ומידתיות
2	1. בג"ץ 935/89 גנור נ' היועץ המשפטי לממשלה 2. בג"ץ 3477/95 בן עטיה נ' שר החינוך	תוצאות הפרה של כללי מינהל ציבורי: בטלות, בטלות יחסית, נפסדות
10 שעות		סה"כ

פרק ה'. דיני עבודת נוער

שעות לימוד	מקורות	נושא
2		עקרונות המשפט הפרטי
5	1. חוק החוזים חלק כללי התשל"ג 1973 . 2. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד חופש העיסוק 3. ע"א 294/91 חברה קדישא נ' קסטנבאום 4. ע"א 65/88 אדרת שומרון	מהו חוזה הצעה, קיבול מסוימות וגמירות דעת
2		חוזים כבסיס לחיים כלכליים והגבלות על חופש החוזים
1		כללים קוגנטיים וכללים

		דיספוזיטיביים במשפט
2	<p>1. חוק הגנת השכר התשי"ח 1958</p> <p>2. חוק שעות עבודה ומנוחה התשי"א 1951</p> <p>3. חוק שוויון הזדמנויות בעבודה התשמ"ח 1988</p> <p>4. חוק עבודת נשים תשי"ד 1954</p> <p>5. חוק שכר מינימום התשמ"ז 1987</p> <p>6. חוק עבודת נוער התשי"ג 1953</p> <p>7. חוק פיצויי פיטורין התשכ"ג 1963</p>	חקיקת מגן
2	<p>1. חוק הסכמים קיבוציים תשי"ז 1957</p> <p>2. מנחם גולדברג, הגבלת חופש עיסוק של עובד מכוח חוזה, מחקרי משפט תשמ"ז</p> <p>3. רות בן ישראל, צדדים להסכם קיבוצי עיוני משפט י"ב 29 תשמ"ז</p>	עבודה מאורגנת (הסכמים קיבוציים) וחוזים אישיים
2	דב"ע נב/ 3-142, חסן עליאה אלהרינאת – כפר רות, פד"ע כ"ד 535.	קביעת יחסי עובד-מעביד
6	<p>1. ע"פ 1004/00 אלוניאל נ' מדינת ישראל</p> <p>2. ת"פ 1186/09 מד"י נ' פרפקטו בי"ד</p> <p>אזורי לעבודה באר שבע</p>	זכויות נוער בעבודה
4		מפגש עם נאמני זכויות נוער עובד (האיגוד המקצועי לנוער העובד)
26 שעות		סה"כ

פרק ו'. דיני לשון הרע

שעות לימוד	מקורות	נושא
6	חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה, 1965.	מהו לשון הרע והיקף האיסור המשפטי על לשון הרע
1	ע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא	הזכות לשם טוב
1	ש"ז פלר, "לשון הרע - עבירה" ומשמעות הדרישה "בכוונה לפגוע" - מחשבה שנייה (ע"פ 1506/89), משפטים כג 515, תשנ"ד	לשון הרע – בין דין אזרחי לדין פלילי
4	פסקי דין באמצעות החוברת שתוכן.	הגנות – אמת דיברתי וחשיבות הפרסום לציבור, תום לב
2		לשון הרע ונזיקין
2	1.ת.א. 20363/99 - בן דוד נ' נאמן 2. ת.א. 13299/04 גדיר נ' טהבוב 3. 1594/06 אורלי עטיה נ' ברעם	לשון הרע ורכילות בבית הספר – פגיעה בשם טוב של מורים או תלמידים
4	1. רע"א 4447/07 רמי מור נ' החברה לשירותי בזק 2. בר"ע 850/06 – רמי מור נ' ידיעות אינטרנט. 3. בר"ע (נצרת) 213/09 מושקוביץ נ' וואלה 4. תב"ם 16/01 תנועת ש"ס נ' פינס	עבירות לשון הרע באמצעות רשת האינטרנט: פייסבוק, אי-קונטקט, טוקבקים
2		התנגשות בין תביעות לשון הרע (חשיפת גולשים) והזכות לפרטיות
22 שעות		סה"כ

סך הכול שעות לכתה י"א: 90 שעות.

תוכנית לימודים כתי"ב

פרק ז'. משפט, ערכים ופנים אחרות

שעות לימוד	מקורות	נושא
2	1.תקנות בתי המשפט (גישור) התשנ"ג (1993). 2.השופט רון שפירא , הגיעה העת לסולחה הפרקליט מ"ח תשס"ו 3. יורם אלרואי ישוב סכסוכים אפשר גם אחרת המשפט כרך א' תשנ"ג	תפקידו של בית משפט בדמוקרטיה הישראלית: מחנך או משקף, אקטיביזם או פסיביזם שיפוטי.
5	יוסבר בחוברת שתוכן על ידינו.	שיטה אדוורסרית מול שיטה אינקוויזיטורית
4	1.תקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד 1984 2. סעיף 61 לחוק החוזים. 3 . ד"ר דודי שוורץ תחולת עקרון תום הלב בתקנות סדר הדין האזרחי עיוני משפט כ"א 295 4. חוק בית משפט לענייני משפחה התשנ"ה 1995 . 5. מ' מאוטנר, ירידת הפורמליזם ועליית הערכים	ירידת הפורמליזם ועליית הערכים
3	על פי התיקון לחוק הבוררות התשכ"ח 1968.	בוררות
4	פרשת נחמני, פרשת כרמלה בוחבוט, פרשת שי דרומי	משפט ותקשורת
16 שעות		סה"כ

סך הכול שעות לכתי"ב: 16 שעות+ 90 שעות עבודת גמר.

מושגי היסוד שיימדו במהלך התכנית התלת שנתית בתחום המשפט יפורטו להלן:

פרק א. מושגי יסוד ויסודות שיטת המשפט הישראלית:

1. למה משפט, היקף תחולתו של המשפט - למה משפט והיקף תחולתו - 1. סדר חברתי-תיאוריות מפי תומס הובס וג'ון לוק. 2. תיאורית הארט- שמירה על חובת התנהגות חברתית. 3. חוק טריטוריאלי. 4. משפט בינ"ל פומבי 5. משפט בינ"ל פרטי. 6. אמנות בינלאומיות.
2. גלגולה של שיטת המשפט הישראלי-
 - 2.1. משפט עותומאני- 1. מגלה- חקיקה אזרחית 2. חוק הקרקעות העותומאני. 3. חוק הפרוצדורה האזרחית העותומאנית 4. millet
 - 2.2. משפט מנדטורי- 1. דבר המלך במועצה, לרבות סעיף 46 לדבר המלך 2. פקודה מנדטורית. 3. המשפט המקובל. common law
 - 2.3. המשפט הישראלי- 1. פקודת סדרי השלטון והמשפט 2. פקודה, חקיקה, תקנה. 3. נוסח חדש, נוסח משולב 4. המשפט העברי- חוק יסודות המשפט התש"ם 1980 .
3. מקורות המשפט הישראלי- 1. זכויות יסוד 2. חוקי היסוד. 3. חקיקה ראשית ומשנה 4. פקודה מנדטורית 5. נוסח חדש, נוסח משולב. 6. משפט עברי 7. משפט בינ"ל והכנסתו 8. אמנות בינ"ל. 9. סעיף 46 לדבר המלך לחיק המשפט הישראלי- ההבדל יהא במימד העומק שינתן לתוכן.
4. פירמידת נורמות ומוסדות במשפט הישראלי- מבנה משפטי בשיטה דמוקרטית- 1. גישת קלזן – פירמידת הנורמות 2. מהו הבסיס למבנה משטר דמוקרטי המצוי, הרצוי והקשר בינו הרצוי לכלכלה. [הסיבה לדיון נובעת מכך שבתכנית האזרחות מוזכרים שלושת הרשויות, הכנסת, הממשלה והרשות השופטת]. לפיכך בשעה הזו רצוי לפתח דיון במבנה משפטי רצוי והקשר ההדוק לכלכלה.
5. מערכת בתי המשפט- 1. חוק בתי המשפט (נוסח משולב) התשמ"ד 1984. 2. חוק בית משפט לעניינים מינהליים התש"ס 2000. 3. חוק שיפוט בתי דין רבניים התשי"ג 1953. 4. חוק

בית משפט לענייני משפחה התשנ"ה 1995 . 5. מירוץ הסמכויות בין בית הדין הרבני לבית משפט לענייני משפחה. 6. חוק בתי דין מינהליים התשנ"ב 1992. 7. חוק בתי הדין לעבודה התשכ"ט 1969 . 8. בתי דין משמעתיים . 9. טריבונלי שיפוט מיוחדים. 10. בוררות וגישור.

6. **ענפי משפט מרכזיים משפט פרטי מול משפט ציבורי**- 1. משפט פרטי- מלחמת כל וכול . 2. משפט מינהלי- אי התערבות במעשי השלטון בכפוף לחריגים. 3. משפט פלילי- המדינה מול האזרח.

פרק ב' משפט פלילי

1. עקרונות המשפט הפלילי:

- 1.1. עקרון החוקיות
 - 1.2. אין עונשין על דברים שבלב
 - 1.3. אין עונשין על עבירה בלבד
 - 1.4. לכל עבירה עונש בצידה ההולם את חומרתה
 - 1.5. כל עבירה צריכה להלום את תודעת הציבור
 - 1.6. אין עבירה בלי מידה מינימאלית של נזק לציבור
 - 1.7. אין עבירה בלא עושה בעל כשרות פלילית עובר לעשייתה
 - 1.8. אין עבירה ללא התנהגות מרצון
 - 1.9. איש בשל עבירתו ייענש
 - 1.10. דרישת האחריות הפלילית עניינו של הריבון בלבד
2. **שלבי ההליך הפלילי חלקים א' ו ב'**- 1. המדינה 2. קובלנה. 3. הנאשם 4. התביעה לסוגיה.
5. סנגוריה- פרטית וציבורית 6. בתי המשפט 7. בתי המעצר 8. בתי הסוהר 9. הקרבנות
 10. שירות המבחן 11. הרשות לשיקום האסיר 12. ועדת שחרורים
3. **יסוד עובדתי**- מושגי יסוד: 1. מעשה 2. מחדל 3. נסיבה ותוצאה
 4. **יסוד נפשי**: 1. מחשבה פלילית. 2. פזיזות 3. קלות דעת 4. אחריות קפידה 5. רשלנות
 5. **עבירת ניסיון**: 1. ניסיון לעבור עבירה 2. מעשה הכנה 3. עונש חובה, ועונש מזערי,
 6. **סייגים לאחריות פלילית**- 1. קטין תחת גיל 12 2. העדר שליטה על תנועתיו הגופניות 3. ליקוי שכלי עקב מחלה. 4. שכרות

7. **הגנות במשפט הפלילי:** 1. הגנה עצמית 2. הגנת בית מגורים 3. כורח 4. צורך
5. צידוק 6. כניסה למצב של התנהגות פסולה 7. חובה לעמוד בסכנה וחריגה מהסביר
8. טעות במצב דברים 9 זוטי דברים.
8. **עבירות המתה-** 1. הריגה 2. מעשה/מחדל 3. גרימה למוות בכוונה תחילה 4. גרימה למוות
במזיד 5. שידול/סיוע להתאבדות 6. גרם מוות ברשלנות 7. מבחן האדם הסביר 8. ניסיון לרצח
9. חזקות עובדתיות לגרימת מות אדם. 10. עבירות המתה בוולד
9. **פקודת הסמים המסוכנים התשל"ג 1973 -** 1. גידול, יצור, הפקה 2. החזקה, שימוש. 3.
החזקה ושימוש לצרכים עצמיים. 4. צריכת סם בבית הספר. 5. כלים לסם מסוכן 6. יצוא ויבוא
סם. 7. הדחת קטינים
10. **עבירות מין-** 1. חוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח 1998 2. אינוס 3. בעילה אסורה
בהסכמה. 4. מעשה סדום. 5. מעשה מגונה 6. מטפל נפשי 7. בן משפחה 8. חסר ישע 9.
תקופת התיישנות 10. קטי

פרק ג' : משפט חוקתי :

3. הנושא נלמד באזרחות, לכן הכוונה בשיעורים של משפט חוקתי להעמיק ולהכריח את התלמידים
לחשוב מהי המסגרת הדמוקרטית הנכונה ומה היא צריכה לכלול בכל משטר דמוקרטי.
4. **עקרונות המשפט החוקתי-** בפרק זה ילמדו הנושאים הבאים:
4.1. חיפוש עקרונות משותפים במדינות הדמוקרטיות- משפט השוואתי
4.2. **עקרונות המשטר בישראל-** האם מיושם אם לאו לדוגמא: 1. עיקרון הפרדת
רשויות- נושא ועדה לבחירת שופטים, 2. עיקרון שלטון הרוב- האמנם ?? 3. סובלנות-
האם יש שביל זהב ? 4. מעורבות פוליטית- האם תיתכן במשטר הקיים
5. מושגי היסוד: 1. חוקה 2. חוקי יסוד 3. חקיקה ראשית 4. חקיקת משנה. 5. עקרון הכרעת הרוב
6. עקרון הפרדת הרשויות 7. מעורבות פוליטית 8. סובלנות.

6. **תפקידו של בית המשפט בנושאים חוקתיים** - 1. תקיפה ישירה. 2. תקיפה עקיפה 3. סעיף 76 לחוק בתי המשפט התשמ"ד 1984 . בפרק זה נעסוק בעיקר בשבירת המיתוס לפיה בג"ץ מתערב בניהול המדינה. רוב רובם של העתירות נדחות.
7. **המהפכה החוקתית**: 1. חוק יסוד חופש העיסוק 2. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו . [יש להשאיר נושא זה למרות שנלמד בנושא האזרחות, . הנימוק נעוץ בעובדה כי הכנסת בחוקקה את חוקי היסוד היא זו שהביאה את המהפכה החוקתית.
8. **זכויות מוגנות והזכות לכבוד והיקפה** - דברים אילו לומדים במקצוע האזרחות. לפיכך ישולב הנושא וידון עם הצעות חוק לקביעת חוקי יסוד – כגון 1. הצעת חוק יסוד לדיוור, 2. הצעת חוק יסוד זכויות חברתיות, 3. הצעת חוק זכות ההתאגדות . מושגי היסוד : א. עקרונות היסוד של שיטתנו המשפטית- זכויות היסוד ב. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו ג. חוק יסוד חופש העיסוק ד. הצעות חוק האמורות לעיל
9. **בג"ץ שפיטות זכות עמידה** - 1. זכות עמידה 2. זכות עמידה ומשלם המיסים. 3. בג"ץ 1635/90 ז'רז'בסקי נ' ראש הממשלה.
10. **בג"ץ עילות תקיפה וסעדים** - סעיף זה נמצא בפרק אזרחות. לפיכך יעסוק הפרק בהבדל בין סמכות בג"ץ לסמכויות בתי משפט אחרים העוסקים בביקורת שיפוטית על גופים מנהליים כגון: בית משפט לעניינים מנהליים. [מושגי יסוד: 1. חוק יסוד השפיטה. 2. חוק בית משפט לעניינים מנהליים התש"ס 2000 3. חוק בתי דין מנהליים התשנ"ב 1992].

פרק ד' : משפט מינהלי

1. סמכויות רשות מינהל - 1. סמכות נורמטיבית 2. סמכות שאינה נורמטיבית
2. החובה לפעול סמכות ועצמאות: 1. סמכות רשות 2. סמכות חובה 3. החובה להפעיל שיקול דעת . 4 עקרון חוקיות המינהל
3. חובת המינהל בהפעלת שיקול דעת: 1. זכות השימוע ו/או מזכות הטיעון. 2. איסור משוא פנים וניגוד עניינים. 3. החובה לשיקול את כל השיקולים הרלוונטיים. 4. החובה בתשתית עובדתית. 5. חובה לפעול במועד 6. חובת ההנמקה, לרבות חוק לתיקון סדרי מינהל החלטות והנמקות התשי"ח 1958 .

4. סבירות ומידתיות: 1. סבירות 2. מידתיות

5. בטלות /בטלות יחסית- 1. החלטה בטלה מדעיקרא 2. החלטה ניתנת לביטול (נפסדות) 3.

בטלות יחסית

פרק ה'- דיני עבודת נוער

1. עקרונות המשפט הפרטי- 1. עקרון חופש ההתקשרות 2. עקרון חופש החוזים ועיצובו. 3.

מחילה על זכויות 4. חופש העיסוק. 5. זכות לקניין

2. מהו חוזה: 1. הצעה וקיבול 2. מסוימות וגמירות דעת 3. ביטול חוזה עקב פגם (טעות, הטעייה) 4. חובת תום הלב בכריתת חוזה. 5. כפיה ועושק 6. צורה ותוכן של חוזה 7. חוזה

לטובת צד ג' 8. ריבוי חייבים ונושים 9. קיזוז 10. קיום חוזה לרבות בתום לב

3. חוזים כבסיס לחיים כלכליים והגבלות על חופש החוזים- 1. לחפש בספרייה מאמרים על

חוזים כבסיס לחיים כלכליים. 2. חוקי מגן- חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק הגנת השכר 3 .

הסכמים קיבוציים, 4. ערכים: שוויון, חובת תו"ל 5. חוק חובת מכרזים, התשנ"ב 1992 , חוק

החוזים, חוק המקרקעין התשכ"ט 1969 , 6. חוקי יסוד – חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, חוק יסוד

חופש העיסוק.

4. כללים קוגנטיים וכללים דיספוזיטיבי- (לבדוק אם יש בזה צורך)

5. חקיקת מגן - 1. חוק הגנת השכר התשי"ח 1958 , 2. חוק שעות עבודה ומנוחה התשי"א

1951 3. חוק שוויון הזדמנויות בעבודה התשמ"ח 1988 4. חוק עבודת נשים תשי"ד 1954 5.

חוק שכר מינימום התשמ"ז 1987 6. חוק עבודת נוער התשי"ג 1953 7 חוק פיצויי פיטורין

התשכ"ג 1963

6. עבודה מאורגנת וחוזים אישיים- 1. חוק הסכמים קיבוציים תשי"ז 1957 2. הסכם קיבוצי

מיוחד, הסכם קיבוצי כללי. 3. צווי הרחבה 4. חוזי עבודה אישי 5. אי תחרות 6. ועד עובדים

7. קביעת יחסי עובד מעביד- 1. מבחן הכפיפות והשליטה. 2. מבחן ההשתלבות 3. מבחן

הקשר האישי 4. המבחן המעורב 5. יחסי עבודה משולשים (דב"ע נב/ 3-142, חסן עליאה

אלהרינאת - כפר רות, פד"ע כ"ד 535)

8. זכויות נוער בעבודה - 1. חוק עבודת נוער תשי"ג 1953. 2. חוקי מגן (ראה סעיף 5)

פרק ו': דיני לשון הרע

1. מהו לשון הרע והיקף האיסור על לשון הרע - 1. חוק איסור לשון הרע. 2. פרסום. 3. לשון הרע על ציבור. 4. לשון הרע ומוות.

2. הזכות לשם טוב - 1. התנגשות אינטרסים. 2. שם טוב כזכות יסוד

3. לשון הרע- בין דין אזרחי/פלילי: 1. כוונה לפגוע. 2. קובלנה. 3. טענת אמת דיברתי

4. הגנות בלשון הרע: 1. סעיף 13 לחוק איסור לשון הרע- ההגנות הקבועות בו. 2. סעיף 14 לחוק הגנת אמת דיברתי.

5. לשון הרע ונזיקין - 1. פקודת הנזיקין (נוסח חדש) 2. חוק איסור לשון הרע תשכ"ה 1965

פרק ז': משפט ערכים – השם ישונה למשפט, ערכים, ופנים אחרות

1. מושגי יסוד: 1. תקנות בתי המשפט (גישור) התשנ"ג (1993). 2. גישור ובוררות. 3. גישור בהליך פלילי.

2. שיטה אדוורסרית מול שיטה אינקוויזיטורית - 1. הליך גילוי האמת. 2. חקירה נגדית. 3. טיעונים וראיות

3. ירידת הפורמליזם ועלית הערכים: 1. תקנות סדר הדין האזרחי. 2. סעיף 61 לחוק החוזים. 3. חובת תום הלב. 4. חוק בית משפט לענייני משפחה התשנ"ה 1995. 5. פרוצדורה ומהות

4. "בוררות": בייחוד לאור התיקון החדש שיצא לחוק הבוררות התשכ"ח 1968

מושגי יסוד: 1. מהות הבוררות. 2. הבורר. 3. עילות לביטול פסק בוררות. 4. הסכם בוררות. 5. הבוררות ובית המשפט. 6. אישור פסק בורר

5. היחס בין תודעת הציבור לשיקול דעת שיפוטי - 1. סוביודיצה. 2. פסק הדין מדינת ישראל נ' משה קצב תפ"ח 1015-09 בית משפט מחוזי תל-אביב. 3. ע"פ 6353/94 כרמלה בוחבוט נ' מד"י פד"י מ"ט 3 (647). 4. ע"א 5587/93 נחמני נ' נחמני. 5. פ 1010/07 מד"י נ' שי דרומי

פרק ח: עבודת גמר (סה"כ 90 שעות)

בחירת נושא כללי, בחירת תת נושא, בחירת שאלת מחקר או טענה משפטית לאישוש

בניית ראשי פרקים

איסוף חומרים מושכל – מקורות רלוונטיים

עריכת שאלונים

שאלות תוקף ומהימנות

הצגת מחקר בסיסי בכתה לצורך קבלת הערות – קבוצת דיון

לימוד עקרונות הכתיבה המשפטית (מהותית וצורנית)

קרימינולוגיה (חלק הקרימינולוגיה 90 שעות 2X)

תוכנית לימודים כתה י"א:

שעות לימוד	מקורות	נושא
3	שהם 1987. ע"מ 15-22	מושגי יסוד בקרימינולוגיה
15	שהם 1987. ע"מ 71-82 אדד, 1989. העברין בהתהוותו.	הסברים לעבריינות: תיאוריות ביולוגיות תיאוריות פסיכולוגיות המשפחה
3	שוהם, 1987. ע"מ 265-272	הגירה ופשיעה
10	שוהם, 1987. ע"מ 379-390	עבריינות נוער

5		עבריינות גברית מול עבריינות נשית
14	כספי, 1996	עבריינות סמים
3	שוהם, 1987. ע"מ 379-390	התמודדות החברה עם עבריינות
4	הרצאה של קצין הנוער במשטרת נהריה.	אלימות נוער – גישות להסבר התופעה
2		התמודדות מערכת החינוך עם אלימות
2	זלבה. ע"מ 17-42 אלירם. ע"מ 220-223	שיטור – מונופול על האלימות
4	זלבה. ע"מ 17-42 אלירם. ע"מ 222-230	מבנה משטרת ישראל
4	זלבה. ע"מ 17-42. אלירם. ע"מ 220-223	שיטות שיטור
4		סיור: תחנת משטרה
2	סרט מז"פ	זיהוי פלילי
3	סרט וידיאו, תחנת משטרה קהילתית	משמר אזרחי
3	שוהם ושביט, 1995. ע"מ 27-28	תורת הענישה

	פרץ, 1996. ע"מ 5-7	
3	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 104-105	מטרות הענישה
2	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 79-83	פיוס, טיהור, כפרה
4		נקמת דם ו"סולחה"
90 שעות		סה"כ

כתה י"ב:

שעות לימוד	מקורות	נושא
8	שוהם ושביט 1990, ע"מ 104-116	תיקון, טיפול שיקום
1	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 124-127	מניעה, הגבלה, הרחקה
3	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 130-143	נקם ותגמול
2	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 147-149	עונשי גוף וקלון
3	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 149-156 פרץ, 1996. ע"מ 36-37	עונש מוות
12	נציג שב"ס	המאסר
4	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 227-238 פרץ, 1996. ע"מ 24-29	חלופות מאסר
6	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 242-286	אלטרנטיבה לענישה ושיקום בקהילה

	פרץ, 1996. ע"מ 16, 29-31	
8		סיור: ביקור בכלא
4	שוהם ושביט, 1990. ע"מ 286-300	שיקום אסירים
4		ויקטימולוגיה
2	אדד, אלימות בהיבט אינטגרטיבי. בר דוד, ר. ה. 2002.	מעמד הקורבן בהליך הפלילי
6	אבולעפיה, י. 1997.	נשים כקורבנות אלימות
6	עומר, ח. ה. 2002.	ילדים כקורבנות אלימות
6	אדד, אלימות בהיבט אינטגרטיבי.	נוער כקורבן אלימות נוער
2	זלבה, ע"מ 173-197	שפיטת נוער
2		מפגש עם שופט נוער
3	זלבה, ע"מ 173-197	ענישת נוער ושיקום נוער
8	סיור במוסד גלעם.	סיור: מוסד עברייני נוער
90 שעות		סה"כ

6. אסטרטגיות ההוראה והלמידה בתוכנית:

תחומי הדעת המשולבים בתוכנית החדשה: משפטים וקרימינולוגיה, הם תחומי ידע אקדמיים (תיאוריות שונות בקרימינולוגיה, פסקי דין של בתי המשפט).

הבנת המושגים היא בעייתית כי המושגים מופשטים, לכן המורה ישים דגש מיוחד על מגוון אסטרטגיות של הוראה ולמידה על פי הפירוט הבא:

1) גישה מחקרית- מדעית שתוסבר על ידי מתן דוגמאות רבות מעולם האקטואליה, מחיי בית הספר, המשפחה והחברה. כל אלו על מנת לקרב את התלמידים לנושא וליצור הזדהות.

2) למידה חווייתית התנסותית- שילוב של חשיבה קוגניטיבית ולימוד תיאורטי בניתוח תופעות פשיעה, סטייה והתמודדות עימן תוך מתן חופש להבעת רגשות והקפדה על סובלנות וכבוד הדדי.

במהלך שנות הלימוד יערכו סיורים לבתי המשפט ולבתי הכלא על מנת לשלב למידה חווייתית עם למידה אקטיבית.

3) דיון פתוח- במהלך הלימודים ייפגשו התלמידים עם אישי ציבור, שופטים, נציגי שרות בתי הסוהר וקציני משטרה.

בפגישות אלה יוכלו התלמידים לראיין את האנשים ולקיים דיונים על סוגיות שונות שעלו במהלך הלימודים. התלמידים יישמעו מגורם ראשון ויתעדכנו על נושאי הלימוד.

4) כמובן שכל אלו בשילוב דרכי ההוראה המקובלות.

7. דרכי ההערכה:

מבנה התוכנית כולל 2 יחידות במשפטים 2 יחידות בקרימינולוגיה ויחידה אחת כעבודת גמר .
ציון סופי של התלמיד במקצוע ראשי יורכב מ – 80% מהציון הסופי בשני תחומי הידע (40% מהציון בקרימינולוגיה ו-40% מהציון במשפטים) ו- 20% מציון הסופי בעבודת הגמר .

הציון הסופי בקרימינולוגיה יורכב מ-70% ציון בחינת הבגרות בסוף כיתה י"ב ,
ו30% מציון תלקיט שיוגש במחצית השנייה של כיתה י"ב.

התלקיט בקרימינולוגיה:

יכן על ידי התלמיד מתוך עבודות שהגיש במהלך שנת הלימודים י"א ו-י"ב ויכיל 2 דוחות סיור שיוכנו מהסיורים שנערכו במהלך שנת הלימודים הראשונה והשנייה. ועבודה תיאורטית על אחד מנושאי הלימוד בקרימינולוגיה.

דוחות הסיור :

במהלך הלימודים ובמסגרת לימודי הקרימינולוגיה יקיימו התלמידים סיורים:
סיור בבית כלא לנוער במסגרת נושא המאסר בישראל.
סיור בבית משפט השלום בחדרה במסגרת נושא בית המשפט.
מטרות הסיורים:

ידע

- הכרת תופעות הכליאה והשפיטה בשטח הן מבחינת המבנים, התנאים, התהליכים והאנשים המעורבים.
- קישור התופעות לחומר הנלמד בכיתה.

מיומנויות

- איסוף מידע מהשטח.
- השוואה עם הנלמד בכיתה ועם הידוע מאמצעי התקשורת והניסיון.
- זיהוי תופעות ומצבים בשטח.
- היכולת לשאול שאלות ולשוחח עם אסירים, שופטים ובעלי תפקידים שונים

ערכים

- מודעות לכבוד האדם והמתקנים
- הערכת חשיבות תהליך השפיטה ובתי המשפט והטיפול וההשקעה באסירים.
- הוקרת השונה והחריג.
-

בתום הסיור יכין כל תלמיד דו"ח סיור שבו יתייחס לשישה מרכיבים:

- תיאור טכני של הסיור.
- תופעות ומצבים מיוחדים שנלמדו מהסיור.
- שאלות ודילמות שעלו.
- השוואה וקשר לחומר הנלמד בכיתה ולחומר עזר נוסף.
- חוויות אישיות.
- סיכום, ביקורת והמלצות לעתיד.

מכוון להערכת דוח הסיור

פירוט	משקל	פריטים	נושאים להערכה
	5%	תיאור המקום	יכולות תיאור וניתוח על פי המושגים התיאורטיים סה"כ 80%
	15%	תופעות ייחודיות	
	15%	שאלות ודילמות שעלו במקום	
	30%	קישור לחומר הנלמד	
	5%	חוויות אישיות מהמקום	
	30%	סיכום ביקורת ומסקנות	
שפה תקינה 10% יכולת ביטוי 10%	20%	שפה	יכולות ביטוי והגשה אקדמאים סה"כ 20%
שימוש במקורות 20% הצגת המקורות באופן תקין 20% רלוונטיות לנושא 20%	60%	שימוש בחומרי עזר ובבליוגרפיה	
	20%	צורה ואסתטיקה	

עבודה תיאורטית בנושאי הקרימינולוגיה

במהלך השנה השנייה לקראת חופש פסח יגיש התלמיד עבודה תיאורטית על אחד הנושאים שנלמדו בקרימינולוגיה לדוגמא: "ניתוח 3 מיקרי פשיעה על פי התיאוריות שנלמדו" או "דרכי ענישה- מטרותן ויעילותן"

מטרות העבודה

- לאפשר לתלמיד עבודה עצמאית בתחום הידע הנלמד.
- ללמוד דרכים לאיסוף חומר רלוונטי והצגתו באופן בהיר והגיוני.
- לאפשר לתלמיד חשיבה יצירתית ויכולת ניתוח של טקסטים רלוונטיים.
- לבנות תפיסה ביקורתית לנושאים שנלמדו בכיתה.
- להקנות לתלמיד התנסות בכתיבה אקדמית.

מכוון לבדיקת העבודה התיאורטית

15%	שימוש במקורות מידע שונים
25%	רקע תיאורטי
25%	השוואה וקישור
20%	סיכום ומסקנות
10%	רפלקציה*
5%	צורה חזותית

*רפלקציה: לעבודה התיאורטית יש לצרף דף רפלקציה שכלול את המרכיבים הבאים:

- התייחסות לתהליך העבודה בחירת הנושא ואיסוף החומר.
- התייחסות לתהליך הלמידה שאלות ערכיות שעלו על הפרק ותשובות אפשריות לשאלות אלה.
- התייחסות לביקורת, שינויים ותיקונים בנושא המוגש.

קביעת ההערכה בחלק של המשפט:

- א. מבחני סמסטר (ראה דוגמה למבחן בנספח)
- ב. הגשת דוחות סיור (בבית המשפט, בבית כלא, במוסדות שונים)
- ג. מטלות אקטיביות- כתיבת מכתבים לאישי ציבור. התלמידים יזהו בעיה ויעלו אפשרויות לפתרון.
- ד. קיום ראיונות עם אישי ציבור ותיעודם.
- ה. משימות שוטפות במהלך הלימודים: שיעורי בית, קריאת פסקי דין.
- ו. מבחני בגרות
- ז. עבודת חקר.

שאלות מחקר לדוגמה (בקשר שבין משפט וקרימינולוגיה):

- א. האם רמת הענישה בבתי המשפט הולמת את דעת הציבור באותן עבירות
- ב. הדגשת אלמנט השיקום בענישת עברייני נוער
- ג. לשון הרע ברשת האינטרנט – טעם רע או איסור משפטי
- ד. אלימות מינית בבית הספר – מעשי קונדס או עבירה פלילית

דוגמאות של נושאים לעבודה :

- א. הקשר בין שיטה כלכלית למשטר דמוקרטי- היבטים משפטיים וסוציולוגיים.
- ב. המשפט וזכויות נפגע העבירה- היבטים קרימינולוגיים ומשפטיים.
- ג. הורדת גיל האחריות הפלילית- היבטים קרימינולוגיים ומשפטיים.
- ד. עסקאות טיעון בעת גזירת העונשים על העברייני- היבטים קרימינולוגיים ומשפטיים
- ה. עסקת שליט ושחרור אסירים- היבטים משפטיים לרבות מצוות פדיון שבויים, וקרימינולוגיים

להלן תוצג דוגמא של שלבי עבודה בנושא: עיסקת שליט ושחרור אסירים- היבט משפטיים

הנושא: שחרור גלעד שליט האם בכל מחיר ??

1. **חובות המדינה**- בדיקת חובות המדינה כלפי אזרחיה וחייליה- משמעות המשפט של דוד בן גוריון-

"תדע כל אם עבריה"- **האם קיימת חובה משפטית לשחרר את גלעד.**

פדיון שבויים במשפט העברי והשלכתו לנושא גלעד שליט.

2. בדיקת התנהלות ארגוני הטרור וישראל מבחינת אמנות בינלאומיות - בדיקת התנהלות על פי

דיני המלחמה לרבות אמנת ג'נובה, סעיף 51 למגילת האו"ם – הזכות להגנה עצמית, אמנת האג.

3. עמדת בג"ץ בנושא גלעד שליט - היקף התערבות בג"ץ בשיקולי מדיניות החוץ של ישראל- האם

יכול בית המשפט להתערב ולהכריח את המדינה לשחרר את שליט??

4. צעדי תגמול נגד אסירי ארגוני טרור - האם אפשרי וכיצד ?

5. ענישה כלכלית של הרצועה לצורך החזרת גלעד - בדיקת הצעד ביחס לאמנות בינלאומיות והאם

ניתן לעשות כן ??

6. סוף דבר - מסקנות ודרך פעולה מומלצת.

8. ביבליוגרפיה:

הרשימה הביבליוגרפית מורכבת מספרים עבור פרק הקרימינולוגיה והמשפט. נציין כי עבור פרק המשפט הרשימה איננה סופית ונשלים אותה בהמשך.

הספרים הינם יקרים מאד ורבים מהם לא ניתן להשיג באופן פרטי. ספריית בית-הספר תכיל את מרב הפריטים. יחד עם זאת נשקלת האפשרות להרכבת מקראה המקבצת את סיכומי המאמרים בתוספת תרגול נילוה.

במידה ותורכב מקראה שכזו מתחייב בית-הספר לשלוח לפיקוח העתק בתחילת שנה"ל.

ביבליוגרפיה למורה

1. אדד, מ' (1989). קרימינולוגיה: העברין בהתהוותו. תל אביב: אור-עם. עמודים 115-125.
2. אדד, מ', רהב, ג' ושוהם ש, ג. (2004). קרימינולוגיה. ירושלים ותל-אביב: שוקן. אדר, מ. שוהם, ש. (2004) ריק ללא שובע, תל אביב, בבל.
3. אלירם, י' (1996). משטרה וחברה: מבוא למדעי המשטרה. ירושלים: מולטיפרס.
4. בלסקי, ז (1995). מראות המשטרה; [172].
5. גבע, ר' (1992). אסטרטגיות במניעת פשיעה: שיטות, יישום והערכה. ירושלים: משרד המשטרה. עמודים 153-154.
6. גבזון, ד ' ושינדור ח' (עורכים) (1991). זכויות האדם והאזרח בישראל. ירושלים: האגודה לזכויות האזרח בישראל.
7. גוד, א' (2002). על הסטייה. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
8. הורוביץ, ת' (2000). אלימות כתופעה אנטי חברתית: תיאוריה ומעשה. ירושלים: מכון הנרייטה סאלד. עמ' 36-39.
9. הורוביץ ת' ופרנקל ח' (1990). דפוסי אלימות של בני נוער. ירושלים: מכון סאלד. עמ' 74-151, 19-22.
10. חוק הנוער – טיפול והשגחה, תש"ך (1960).
11. חוק הנוער – שפיטה, ענישה ודרכי טיפול, תשל"א (1971).

12. חוק העונשין התשל"ז (1977).
13. טייכמן, מ' (1989). לחיות בעולם אחר: אלכוהול, סמים והתנהגות אנושית. ת"א: רמות. עמ' 21-34, 44-52.
14. כהן, י'. (1975). עבריינים צעירים בישראל. גומא, תל אביב, עמ' 38-50.
15. כהנא, ר' (1988). מסגרות נוער בחברה הישראלית. ירושלים: אקדמון. עמ' 549-595.
16. לוי שגב, ר' (1994). הידברות – לא אלימות: מניעה, התייחסות והצעות לפעילויות. ת"א: אח. עמ' 94-130.
17. לקט, ר' (2004). משמעות: תוכנית מניעה בנושא סמים לכיתות י'-יא'. ירושלים: משרד החינוך התרבות והספורט, מנהל פדגוגי.
18. מלמד, א' (1983). נוער במצוקה. חיפה: אוניברסיטת חיפה. עמ' 49-84.
19. משרד החינוך התרבות והספורט, השירות הפסיכולוגי ייעוצי (1991). תלמידים, סמים ואלכוהול: אסופת תוכניות בנושא מניעה.
20. מסר-הראל, א' (2001). צוהר לבית-הסוהר. שירות בתי-הסוהר, לשכת הדוברות.
21. מסר-הראל, א' (2002). התמודדות עם נגע הסמים בשירות בתי-הסוהר. שירות בתי-הסוהר, לשכת הדוברות.
22. פלום, ח' (1995). מתבגרים בישראל: היבטים אישיים, משפחתיים וחברתיים. אבן יהודה: רכס. עמ' 261-289.
23. רהב, ג' (1987). סטייה חברתית [1]. האוניברסיטה הפתוחה, רמת-אביב, תל-אביב.
24. רהב, ג' (1987). סטייה חברתית [2]. האוניברסיטה הפתוחה; רמת-אביב, תל-אביב.
25. רהב, ג' (1987). סטייה חברתית [4]. האוניברסיטה הפתוחה. רמת-אביב, תל-אביב.
26. רהב, ג' (1987). סטייה חברתית [5]. האוניברסיטה הפתוחה. רמת-אביב, תל-אביב.
27. שביט, ג' ושוהם, ש, ג' (1990). עבירות ועונשים. עם עובד: ספריה אוניברסיטאית.
28. שוהם, ש, ג' (1994). אלימות. תל אביב: אור עם. עמ' 9-37.
29. שמשי, א' (2000). להיבדק באלימות ולהצליח. תל אביב: צ'ריקובר. עמ' 11-32, 41-77.

81-147.

30. שרון, א' (1990). נוער בפלילים: שפיטה, דרכי טיפול וענישה. חיפה: תמר. עמ' 1-49.

ביבליוגרפיה לתלמיד

1. אדד, מ', רהב, ג' ושוהם ש, ג. (2004). קרימינולוגיה. ירושלים ותל-אביב: שוקן.
2. אלירם, י' (1996). משטרה וחברה- מבוא למדעי המשטרה. ירושלים. מולטיפרס.
3. גבע, ר' (1992). אסטרטגיות במניעת פשיעה – שיטות, יישום והערכה. ירושלים: משרד המשטרה. עמודים 153-154.
4. גימשי, ד' (2003). משטרה בדמוקרטיה. משרת ישראל, המטה הארצי, אגף משאבי אנוש.
5. הורוביץ, ת' (2000). אלימות כתופעה אנטי חברתית: תיאוריה ומעשה. ירושלים: מכון הנרייטה סאלד. עמ' 36-39.
6. הורוביץ, ת', פרנקל ח' (1990). דפוסי אלימות של בני נוער. ירושלים: מכון סאלד. עמ' 19-22, 74-151.
7. חוק הנוער – טיפול והשגחה, תש"ך (1960).
8. חוק הנוער – שפיטה, ענישה ודרכי טיפול, תשל"א (1971).
9. טייכמן, מ' (1989). לחיות בעולם אחר: אלכוהול, סמים והתנהגות אנושית. תל אביב: רמות. עמ' 21-34, 44-52.
10. כהן, י' (1975). עבריינים צעירים בישראל. תל אביב: גומא. עמ' 38-50.
11. כהנא, ר' (1988). מסגרות נוער בחברה הישראלית. ירושלים: אקדמון. עמ' 549-595.
12. לקט, ר' (2004). משמעות: תוכנית מניעה בנושא סמים לכיתות י'-יא'. ירושלים: משרד החינוך התרבות והספורט, מנהל פדגוגי.
13. לוי שגב, ר' (1994). הידברות – לא אלימות: מניעה, התייחסות והצעות לפעילויות. ת"א: אח. עמ' 94-130.
14. מלמד, א' (1983). נוער במצוקה. חיפה: אוניברסיטת חיפה. עמ' 49-84.
15. משרד החינוך התרבות והספורט, השירות הפסיכולוגי ייעוצי (1991). תלמידים, סמים ואלכוהול: אסופת תוכניות בנושא מניעה.

16. פלום, ח' (1995). מתבגרים בישראל: היבטים אישיים, משפחתיים וחברתיים. אבן יהודה: רכס. עמ' 261-289.
17. שביט, ג' ושוהם, ש, ג' (1990). עבירות ועונשים. עם עובד: ספריה אוניברסיטאית.
18. שוהם, ש, ג' (1994). אלימות. תל אביב: אור עם. עמ' 9-37.
19. שמשי, א' (2000). להיאבק באלימות ולהצליח. תל אביב: צ'ריקובר. עמ' 11-32, 41-77, 81-147.
20. שרון, א' (1990). נוער בפלילים: שפיטה, דרכי טיפול וענישה. חיפה: תמר. עמ' 1-49.

9. נספח:

מבחן במשפטים

א. חלק ראשון: בחר שאלה אחת מתוך השתיים

[זמן מומלץ לפתרון החלק הראשון הוא שעה, הניקוד לשאלה בחלק הראשון הוא 40 נקודות]

שאלה ראשונה

1. אורי ויעל הינם זוג צעיר, אשר גרים בדירה משלהם באחת הערים בארץ. ביום העצמאות יצאו בני הזוג עם שני זוגות חברים לאירוע מנגל- עשייה על האש. תוך כדי אכילה ואווירת החג, סיפרו להם אבי ונירית, אחד מהזוגות שחגגו עימם אשר גרים בשכירות, כי הוברר להם שהעירייה גבתה מהם מיסי ארנונה בסכומים גבוהים מאוד שלא כדין. עו"ד מטעמם ביקר בעירייה, בדק את צווי העירייה ומצא שהעירייה חוקקה צווי ארנונה בניגוד לחוק, ודאג כי יקבלו סכום כסף רב בחזרה. אורי, אשר הינו עובד במשרד עו"ד העוסק ברשויות מקומיות, בדק אף הוא את הנושא, ומצא כי העירייה גבתה גם מהם סכומי כסף גבוהים יותר מאשר היו חייבים עפ"י חוק.

השאלה:

א. נתח את סיכויי התביעה של אורי מול העירייה מבחינת המשפט המנהלי.

ב. ליעל יש משרד אדריכלות, אשר צבר חוב ארנונה לעירייה. נתח את האפשרות של יעל לנסות למחוק את חובה לעירייה.

שאלה שנייה

2. במדינת אוטופיה הוחלט באמצעות נוהל, כי בטרם יתנו הבנקים משכנתאות לזוגות צעירים, על הבנקים לבדוק כי לזוגות הצעירים יש הון עצמי של 40% ממחיר רכישת הדירה. צחי וענת הינם זוג צעיר. במשך זמן רב עמלו ומצאו דירה במחיר מציאה של 900,000 ₪. בני הזוג הספיקו לצבור הון עצמי של 300,000 ₪. וזאת באמצעות כספים שלוו מחברים והורים. למצער, בקשת בני הזוג לקבלת משכנתא נדחתה, בנימוק כי עליהם לצבור סכום כסף נוסף אשר סה"כ יגיע ל 40% מ 900,000 ₪. צחי וענת החליטו לפנות לערכאות משפטיות כדי לממש את זכותם לקנות את הדירה.

3. לעניין הנוהל יצוין כדלקמן:

3.1. הנוהל הנ"ל לא חל על משקיעים זרים.

3.2. ההחלטה נקבעה עוד בטרם הספיקו ראשי מדינת אוטופיה, לעבור על נתונים סטטיסטיים אחרונים, המראים על עלייה בכושר החזר ההלוואות של הזוגות הצעירים לצורך רכישת דירה.

3.3. בטרם ההחלטה, נקבעה פגישה בין עמותת חברתית הקרויה "פורום הזוגות הצעירים" לבין שר האוצר של מדינת אוטופיה. בטרם הפגישה הודיע להם שר האוצר בע"פ, כי אין טעם בפגישה, כיון שכבר הכול "סגור וחתום", וחוזי מזה הוא קרא את עמדתם אשר נשלחה אליו בכתב.

השאלה:

א. מה תהיינה טענות בני הזוג בעתירה לבג"ץ ו/או לבית משפט אזרחי

ב. נתח את סיכויי בני הזוג לזכות בעתירתם ו/או בתביעתם בערכות המשפטיות.

ב. חלק שני- בחר שאלה אחת מתוך השתיים

[זמן מומלץ לפתרון: 45 דקות, שווי ניקוד: 40 נקודות]

שאלה א'

זכות הדיור - פרט את עמדתך לגבי היותה זכות חוקתית, ועד כמה חובת הממשלה לממשה.

שאלה ב'

בנות בצה"ל – פרט את עמדתך, וציין נקודות בעד ונגד שילוב בנות בכל תפקידי הלחימה בצה"ל.

פרט על סמך החומר הנלמד, לרבות מקורות המשפטיים הזרים.

ג. חלק שלישי – שאלות קצרות- הנכם נדרשים לענות על כולם.

[זמן מומלץ לפתרון: 40 דקות . סך כל הניקוד לחלק זה הוא 20 נקודות]

[לכל שאלה יש לענות בחמש שורות לכל היותר]

1. סבירות ומידתיות - פרט בקצרה מה ההבדל ביניהן (6 נקודות)
2. זכות השימוע אינה זכות מוחלטת - פרט והסבר בקצרה. (7 נקודות)
3. מחשבה פלילית - האם יתכן כי אותו מצב עובדתי יכול להיחשב כעבירה במחשבה פלילית או ברשלנות ?? נמק בקצרה. (7 נקודות)

סוף

